

*Колісник Р.М., аспірант Національного університету цивільного захисту
України, Харків*

*Kolisnyk R.M., Postgraduate of the National Defense University of Ukraine,
Kharkiv*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА: МОДЕЛІ РОЗБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ.

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF ENTREPRENEURSHIP: MODELS OF BUILDING AN EFFECTIVE SYSTEM.

Статтю присвячено дослідженню проблематики державного управління у сфері підприємництва, зокрема моделей розбудови дієвих та ефективних систем.

Констатовано, що система державного управління в Україні вже тривалий період часу знаходиться в стані реформування, за якої головною метою якого проголошено підвищення рівня і якості життя населення. Водночас, той факт, що сьогодні експерти і фахівці в цій сфері ведуть мову про новий етап реформ, але не про її завершення, відтак, не варто сприймати це як підтвердження того, що процес затягнувся у часі, так як були послідовно пройдені різні етапи в ході реалізації яких відбувалася зміна підходів до процесу організації та технологій реформування. Дані зміни були викликані як розвитком уявлень про те, яку державу і яке управління потрібно нашому суспільству, так і розвитком самого законодавства і держави, інститутів їх складових, що не могло не привести до зміни першочергових концепцій та ідей, підходів і інструментів їх реалізації. Крім того, реформа державного управління – це комплексне завдання, вирішення якого можливе лише за умови консолідації зусиль всіх відомств і конструктивних політичних сил, відтак, моделі розбудови ефективної системи у сфері управління підприємництвом набувають особливого значення.

Зроблено висновок, що запропонувати певну модель державного управління і шлях переходу до цієї ідеальної моделі, однозначно, досить важко. Натомість, враховуючи різні постулати та концепти, представлені етапи реформування державного управління, запропоновано нові підходи, технології та інструменти, які ще не стали звичайними принципами та підходами для вітчизняної системи державного управління. Аналіз основних питань і напрямів удосконалення державного управління дозволяє зробити висновок, що вітчизняний уряд і громадянське суспільство в повній мірі усвідомлюють весь спектр сучасних проблем та можуть критично оцінити пройдений шлях реформ і отриманий досвід, а також переосмислити з метою втілення на вітчизняний лад найбільш успішні зарубіжні практики у сфері державного управління підприємництвом.

Ключові слова: державне регулювання, державне управління, підприємництво, економічні стратегії, державно-управлінська діяльність, підприємницька діяльність.

The article is devoted to the study of public administration in the field of entrepreneurship, in particular models of building effective and efficient systems.

It stated that the system of public administration in Ukraine has been in a state of reform for a long time, according to which the main goal is to improve the level and quality of life of the population. At the same time, the fact that today experts and specialists in this field are talking about a new stage of reforms, but not about its completion, therefore, should not be taken as evidence that the process has dragged on, as various stages have been successively passed. During the implementation of which there was a change in approaches to the process of organization and technology of reform. These changes caused by the development of ideas about what state and what kind of government our society needs, and the development of legislation and the state, the institutions of their components, which could not but lead to a change in priority concepts and ideas, approaches and tools for their implementation. In addition, public administration reform is a complex task, the solution of which is possible only with the consolidation of efforts of all departments and constructive political forces; therefore, models of building an effective system in the field of business management become especially important.

It concluded that it is clearly quite difficult to propose a certain model of public administration and the way to the transition to this ideal model. Instead, taking into account various postulates and concepts, the stages of public administration reform presented, new approaches, technologies and tools proposed, which have not yet become the usual principles and approaches for the domestic public administration system. The analysis of the main issues and directions of public administration improvement allows us to conclude that the domestic government and civil society are fully aware of the full range of current issues and can critically assess the reform path and experience gained, as well as rethink the most successful foreign practices in the field of public administration.

Keywords: state regulation, public administration, entrepreneurship, economic strategies, public administration activity, entrepreneurial activity.

Постановка проблеми. Система державного управління в Україні вже тривалий період часу знаходиться в стані реформування, за якої головною метою якого проголошено підвищення рівня і якості життя населення. Водночас, той факт, що сьогодні експерти і фахівці в цій сфері ведуть мову про новий етап реформ, але не про її завершення, відтак, не варто сприймати це як підтвердження того, що процес затягнувся у часі, так як були послідовно пройдені різні етапи в ході реалізації яких відбувалася зміна підходів до процесу організації та технологій реформування. Дані зміни були викликані як розвитком уявлень про те, яку державу і яке управління потрібно нашому суспільству, так і розвитком самого законодавства і держави, інститутів їх складових, що не могло не привести до зміни першочергових концепцій та ідей,

підходів і інструментів їх реалізації. Крім того, реформа державного управління – це комплексне завдання, вирішення якого можливе лише за умови консолідації зусиль всіх відомств і конструктивних політичних сил, відтак, моделі розбудови ефективної системи у сфері управління підприємництвом набувають особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні аспекти дослідження державного управління у сфері підприємництва, економіки та господарювання досить часто привертала увагу вітчизняних та закордонних вчених, зокрема таких як Г. Білоус, А. Гальчинський, Ю. Клочко, О. Кужель, Ю. Пахомов, В. Савчук, М. Чумаченко та іншим. та інших. Водночас, зазначені вчені, як правило розглядали проблематику державного управління економіки в цілому, або намагалися виокремити окремі закономірності державного регулювання підприємницької діяльності. Проблематика ж становлення державного управління у сфері підприємництва, зокрема моделей розбудови дієвих та ефективних систем, ще не отримала належного теоретико-прикладного обґрунтування та дослідження.

Внаслідок чого **метою** даної статті є наукове обґрунтування та дослідження проблематики державного управління у сфері підприємництва, зокрема моделей розбудови дієвих та ефективних систем.

Виклад основного матеріалу. Особливістю сучасних наукових досліджень слід визнати варіативність підходів до виділення етапів реформ державного управління та визначення їх часових меж. Великий пласт досліджень вивчає процес реформування державного управління через призму зміни взаємодії політичної системи, інститутів державного управління та суспільства. Відтак, мета цих досліджень – визначити характер і напрямки реформування державного управління, зрозуміти суть, можливості та межі цілеспрямованого впливу на основних учасників процесу управління і відносини в державно-управлінській системі, визначити перспективи розвитку тощо. Процес реформування державного управління в цих дослідженнях розглядається в цілому, з виділенням великих тимчасових інтервалів – сучасного періоду і попередніх йому періодів. На цій підставі в якості самостійних етапів виділяються: реформа державної служби, бюджетна реформа, реформа структури органів виконавчої влади тощо [1, с. 313].

Розвиваючи цю ідею далі, сучасний період часу представляється як етап, на якому необхідно еволюційно змінити інституційний лад державного управління в напрямку підвищення його інноваційності. Як інструмент подібної зміни пропонуються державні програми, роль яких досить по-різному визначає напрямки та сутність управління взагалі.

Слід також виділити ще один напрямок, в рамках якого дослідники особливу увагу приділяють функціональним аспектам реформи державного управління, зокрема в центрі уваги знаходиться процес модернізації функцій державного управління, за допомогою вивчення якого розкривається суть і мета запровадження таких інструментів державного менеджменту, як цільове програмування, програмне бюджетування, проєктний підхід; виявляються обмеження і проблеми, що обмежують результативність діяльності органів

державної влади та управління. В рамках даного напрямку дослідження реформи виділяється п'ять етапів і, відповідно, п'ять періодів розвитку, в ході яких здійснювався послідовний перехід від централізованої системи державного управління до уніфікованого устрою; закладалися основи нових технологій управління, що відповідають новому типу держави [2, с. 180].

Вітчизняна модель державного управління виникла із соціалістичної моделі, в основу якої був покладений командно-адміністративний підхід, а жорсткі правила чітко регулювали поведінку учасників управлінського процесу з метою отримання запланованого результату. Організованість подібним чином державного управління є за своєю суттю адмініструванням, що базуються на створенні формальних структур, жорстких процедурах вироблення, прийняття і реалізації рішень. Відсутність гнучкості і неможливість обліку змін, що відбуваються в навколишньому середовищі, стало головним обмежувачем командно-адміністративної моделі управління, що призвело до гальмування розвитку національної економіки, зниження праці в її ключових секторах, падіння конкурентоспроможності та ефективності державних інвестицій [3, с. 62].

Подолання неефективності державного управління – проблема з якою зіткнулися в другій половині ХХ ст. не тільки Україна, а й країни з розвинутою економікою, що дотримуються абсолютно іншої моделі державного управління. У цей період традиційна для розвинених країн модель державного управління бюрократичного типу, перестала забезпечувати країнам стійке економічне зростання і переваги в глобальній конкурентній боротьбі. Таким чином, проблема модернізації державного управління стала вкрай актуальною не тільки для України, але й для більшості країн світу.

Зіткнувшись з проблемою, розвинені країни вступили на шлях адміністративних реформ, ідеї яких привели до формування нової концепції державного управління, що отримала назву «нового державного менеджменту» і, в подальшому, до її модифікованої моделі соціальної координації. Україна, вставши на шлях реформ, політичних та інституційних змін, також сприйняла ідеї такої парадигми та її подальшої модифікації [4, с. 101].

В основу концепції «нового державного менеджменту» була покладена ідея модернізації системи управління державою таким чином, щоб вона якомога більше відповідала системі управління комерційним підприємствам. Метою подібної реформи визнавалася побудова моделі раціонального, економічного, результативного і «гнучкого» управління державою, привабливого та конкурентоспроможного в глобальному просторі. Оскільки комерційними підприємствами для досягнення аналогічної мети застосовуються певні інструменти менеджменту, що дозволяють подолати неефективність і громіздкість ієрархічних організаційних структур, нераціональність використання наявних ресурсів.

В той же час, ситуації неузгодженості інструментарію і інституційних умов створили основу для розробки в теорії і практиці державного менеджменту реформаційного інструментарію, що дозволяє адаптувати управлінські новації, що і послужило основою «дрейфу» моделі «нового

державного менеджменту» в бік моделі «суцільної координації». Специфіка цього моменту полягає в тому, що пошук кращих практик та ефективних моделей державного управління сьогодні вийшов на глобальний рівень. В рамках Всесвітнього економічного форуму на початку поточного десятиліття всім державам світу була запропонована нова концепція уряду майбутнього, який має стати організаційно-ефективним, за допомогою зменшення рівнів ієрархії між вищим керівництвом і лінійним персоналом, викорінення бюрократизму, модернізації бізнес-процесів, застосування бізнес-аналітики з метою забезпечення прийняття рішень на основі фактичних даних [5, с. 395].

Особливе значення в міжурядовому і міжсекторальному співробітництві набуває взаємодія, що забезпечить вирішення складних проблем і дозволить економити за рахунок зростання обсягу і новаторських ідей. Уряд майбутнього має бути здатен до самоорганізації, якщо певні структури і процеси більше не потрібні. Це вимагає високої мобільності трудових ресурсів, які повинні складати висококваліфіковані фахівці, що мають широкі можливості і здатності до рішенням проблем, озброєні актуальними даними, що працюють в командах і мережах, часто з партнерами з приватного сектора. Гнучкість і адаптивність повинна характеризувати державних службовців та інших осіб, включених в роботу уряду, а також організаційні структури і процеси та моделі, що регулюють і правові структури [6, с. 29].

Сучасний етап реформи – це ключові питання і основні напрями вдосконалення різноманіття аспектів процесу реформування державного управління. В ході реформ, варто зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку державне управління все ще не досягає бажаного цільового становища і необхідного рівня ефективності. Можна виділити наступні ключові питання, на які до теперішнього часу не дали відповіді, але вирішення яких необхідно знайти в найближчій і середньостроковій перспективі: як підвищити якість управління і що представляють собою підходи, які оптимізувати функції державного управління таким чином, щоб останнє досягало функціональної ефективності у сфері управління підприємництвом; що повинна являти собою система управління змінами в державному управлінні, і чи є проектне управління вирішенням проблеми переходу від еволюційних вимірювань до системи державного управління тощо [7, с. 202].

Основні напрями подальшого вдосконалення реформи державного управління повинні дозволити нашому уряду стати адекватним новим викликам і вміти швидко трансформуватися. Досягнення таких постулатів, має перетворити державу – бюрократичну машину в державу – платформу, що потребує внесення суттєвих змін до тієї системи, яка сформувалася до теперішнього часу, а саме: по-перше, зміни підходу до реалізації планів і програм, що потребують створення стратегічного центру, на який буде покладено відповідальність за вироблення стратегічних пріоритетів розвитку, їх відбір, а також оцінку узгодженості пріоритетів різних програм; по-друге, зміни підходу до прийняття рішень, для чого буде потрібно відмовитися від процесних показників і перейти до управління по цілям, які впливають на якість життя; по-третє, зміни підходу до наділення керівника, відповідального

за досягнення результатів, ресурсами і повноваженнями тощо.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що запропонувати певну модель державного управління і шлях переходу до цієї ідеальної моделі, однозначно, досить важко. Натомість, враховуючи різні постулати та концепти, представлені етапи реформування державного управління, запропоновано нові підходи, технології та інструменти, які ще не стали звичайними принципами та підходами для вітчизняної системи державного управління. Аналіз основних питань і напрямів удосконалення державного управління дозволяє зробити висновок, що вітчизняний уряд і громадянське суспільство в повній мірі усвідомлюють весь спектр сучасних проблем та можуть критично оцінити пройдений шлях реформ і отриманий досвід, а також переосмислити з метою втілення на вітчизняний лад найбільш успішні зарубіжні практики у сфері державного управління підприємництвом.

Список використаних джерел:

1. Ясіновська І. Ф. Державна регуляторна політика у сфері підприємництва та її вплив на діяльність суб'єктів господарювання. *Інноваційна економіка: всеукр. наук.-виробн. журн.* 2012. № 5 (31). С. 312-315.
2. Кашуба Я. М. Дозвільна система та регуляторна політика на місцевому рівні: довідник. Львів : ПАІС, 2007. 244 с.
3. Кіпень В. П. Прозорість місцевої влади в контексті подолання бідності та розвитку підприємництва. Донецьк: Астро, 2010. 88 с.
4. Комарницький І. М. Організаційно-економічні механізми розвитку підприємництва. Львів, 2000. 226 с.
5. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекц. Москва : ОМЕГА-Л, 2005. 584 с.
6. Біла І. С., Салатюк Н. М. Світовий досвід державного регулювання підприємництва. *Світова економіка та міжнародні відносини.* № 1. 2014. С. 26-30.
7. Домбровська С. М., Грабар Н. С., Порока С. Г. Трансформація інституту бюрократизму у контексті становлення системи публічного управління в Україні: монографія. Харків : НУЦЗУ. 2020. 229 с.

References:

1. Yasinovs'ka, I. F. State regulatory policy in the field of entrepreneurship and its impact on the activities of economic entities. [Derzhavna regul'yatorna politika u sferi pidpriemnictva ta vpliv na diyal'nist' sub'ektiv gospodaryuvannya]. *Innovacijna ekonomika: vseukr. nauk.-virobn. zhurn.* (5 (31)). (2012): 312-315.
2. Kashuba, Y. M. Permitting system and regulatory policy at the local level: a handbook [Dozvil'na sistema ta regul'yatorna politika na miscevomu rivni: dovidnik]. Lviv, 2007. Print.
3. Kipen, V. P. Transparency of local government in the context of overcoming poverty and business development [Prozorist' miscevoy vladi v konteksti podolannya bidnosti ta rozvitku pidpriemnictva]. Doneck, 2010. Print.
4. Komarnic'kij, I. M. Organizational and economic mechanisms of business development [Organizacijno-ekonomichni mekhanizmi rozvitku pidpriemnictva]. Lviv, 2000. Print.
5. Atamanchuk, G. V. Theory of public administration: a course of lectures

[Teoriya gosudarstvennogo upravleniya: kurs lekc]. Moskva, 2005. Print.

6. Bila, I. S. and Salatyuk, N. M. World experience of state regulation of entrepreneurship [Svitovij dosvid derzhavnogo regulyuvannya pidpriemnictva]. Svitova ekonomika ta mizhnarodni vidnosini. (1). (2014): 26-30.

7. Dombrovska, S. M, Grabar N. S., Poroka, S. G. Transformation of the institute of bureaucracy in the context of the formation of the system of public administration in Ukraine: monograph [Transformaciya institutu byurokratizmu u konteksti stanovlennya sistemi publichnogo upravlinnya v Ukraini: monografiya]. Kharkiv, 2020. Print.